ពីរថ្ងៃពួកបាតុករខ្មែរទាំងព្រះសង្ឃ, ទាំងគ្រហស្ថរាប់ម៉ឺននាក់ធ្វើបាតុកម្មទាមទារយកលោកអាចារ្យហែមចៀវ ។ ក្បួនដង្ហែចាប់តាំងពី *វត្តលង្ការ* តាមផ្លូវ *នរោត្តម* មកដល់វិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិ,មានប្រវែងជិតមួយគីឡូម៉ែត្រ សុទ្ធសឹងតែហ្វូងមនុស្សពេញទាំងអស់ ។ លោក ប៉ាចឈឺន កាន់ទង់ជាតិនាំមុខគេដើរទន្ទឹមលោកសឺងង៉ុកថាន់ ។ គេហែដើរសំដៅទៅកាន់ប៊ុយរ៉ូរ៉េស៊ីដង់ស៊ុបេរីយ៉េរ (1) ក្រោយវត្តភ្នំដូនពេញដើម្បីទាមទារយកអាចារ្យហែមចៀវមកវិញ ។

អំពីការរៀបចំបាតុកម្ម, គេស្រុះស្រួលគ្នាយ៉ាងប្រសើរបំផុត ។ លោកអាចារ្យប៉ាងខាត់ ជាអ្នកដឹកនាំធ្វើមួយយប់ទើសភ្លឺ ។ គេសរសេរខិត្តប័ណ្ណ មួយពាន់សន្លឹកសរសេរដោយដៃទាំងអស់,ហើយចែកឱ្យរទេះកង់ចំនួន២០,កង់មួយៗកាន់៥០សន្លឹកយកទៅចែកតាមវត្ត,តាមភូមិនិងតាមសង្កាត់ទាំងអស់ ឱ្យទៅប្រជុំគ្នានៅវត្តលង្ការ ។

លុះក្បួនបាតុកម្មបានដង្ហែទៅដល់ប៊ុយរ៉ូ រ៉េស៊ីដង់ស៊ុបេរីយ៉េរហើយ, មានបារាំងជាច្រើននាក់រង់ចាំនៅទីនោះ ។ លោកប៉ាចឈឺនក៏ដកយកក្រដាសមកអានតវ៉ាយកអាចារ្យ ហែម-ចៀវ មកវិញ ។ បារាំងបដិសេធមិនព្រមហើយឆ្លើយថា ចាំគេពិនិត្យមើលសិន ព្រោះពេលនេះដោះលែងទៅមិនទាន់បានទេ ។ លោកប៉ាចឈឺននៅតែទទូចទាមទារមិនឈប់ ។ បារាំងក៏ទាញដៃបម្រុងយកលោកប៉ាចឈឺន,តែលោកសង្ឃក៏ចូលទៅដណ្ដើមយកលោកមកវិញ ។ បារាំងទាញទៅ,បាតុករទាញមកប្រទាញប្រទង់គ្នា ។ លោកសង្ឃក៏យកដងឆ័ត្រចាក់បារាំង។

(1) Bureau du Résident Supérieur

ចំណែកឯលោកប៉ុនច័ន្ទម៉ុលក៏លើកកង់បោកទៅលើបារាំងដែរ។ បារាំងត្រូវរបួសដោយសារឆ័ត្រព្រះសង្ឃផង,ដោយសារកង់លោកប៉ុនច័ន្ទម៉ុល ផង ។ ពួកបាតុករ កាន់តែមូលមកជាច្រើនដេរដាស ។ បារាំងឃើញដូច្នោះក៏យកកាំភ្លើងមកបាញ់រះបី-បួនគ្រាប់ឡើងលើកំពើញ ។ ពួកបាតុករក៏ដកថយអស់ទៅ ។

នៅយប់នោះក្រុមតម្រួតនិងគិញបារាំងបើករថយន្តដេញចាប់ពួកបាតុករប្រវ៉ាត់ពេញទីក្រុងភ្នំពេញ ។ នៅពេលនោះគេចាប់បាន លោកអាចារ្យប៉ាងខាត់ និង លោកប៉ុនច័ន្ទម៉ុល ។ ចំណែក លោកអាចារ្យខៀវជុំ លោកអាចារ្យសុខ និង លោកជាងលាន រត់ចូលទៅប្រទេសថៃ ។ ខ្លួនខ្ញុំនិង ជាងទេពប៉ាន ក៏គេចខ្លួនទៅពួននៅស្រុកស្វាយពល ខេត្តព្រៃវែង ។ រីឯលោកសឺងង៉ុកថាន់រត់ទៅពួននៅអេតាម៉ាហ្ស៊័រ (1) ជប៉ុន ។ អ្នករត់គេចខ្លួននិងអ្នកដែលគេចាប់បាននោះមានច្រើនណាស់, ខ្ញុំមិនអាចចាំនិងស្គាល់ឈ្មោះអ្នកទាំងអស់នោះទេ ព្រោះពេលវេលាបានកន្លងមកជាងកន្លះសតវត្សទៅហើយ ។ ឯផ្នែកខាងរោងពុម្ពសារពត៌មាននគរវត្តវិញ, បារាំងចាត់ការឱ្យគេទៅរើកកាយ, វាយបំបែកបំបាក់ ហើយបោះចោលទាំងអស់គ្មានសល់អ្វីទេ។ ចំណែកឯអ្នកដែលត្រូវគេចាប់បាន គេក៏បញ្ជូនទៅដាក់គុកនៅឯព្រៃនគរទាំងអស់ គ្មានទុកនៅស្រុកខ្មែរម្នាក់ទេ ។លោកអាចារ្យហែមចៀវនិងលោកប៉ុនច័ន្ទម៉ុលក៏ត្រូវបារាំងយកទៅដាក់គុកនៅកោះត្រឡាច ។ លោកប៉ុនច័ន្ទម៉ុលបាននិយាយប្រាប់ខ្ញុំថា លោកអាចារ្យហែមចៀវគង់នៅក្នុងគុកកោះត្រឡាច បានតែ៦ខែទេ លោកក៏សុគតនៅក្នុងគុកទៅ ។ គេដាក់ឱ្យសង្ហើចខាំលោក,

(1) Etat major

លោកកើតកមរមាស់ពេញខ្លួន,សឹង្ហមិនបានក៏សុគតទៅ ។ ចំណែកលោកអាចារ្យប៉ាងខាត់,គេដាក់គុកលោកនៅព្រៃនគរ ។ លោកសឺងង៉ុកថាន់ ត្រូវជប៉ុន នាំយកទៅស្រុកគេឱ្យរៀនភាសាជប៉ុន ។ លុះដល់ជប៉ុនចាប់បារាំងអស់ហើយ,គេក៏នាំលោកសឺងង៉ុកថាន់ មកវិញដើម្បីរៀបចំគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ដែលមានរូបលោកជានាយក ។

លោកជុំមួង ចាប់ផ្ដើមបង្កើតកងទ័ពខ្មែរ ដែលមានជប៉ុនជាអ្នកជួយបង្រៀន ។

លុះគេបង្កើតគណៈរដ្ឋមន្ត្រីថ្មីបានហើយ, គេក៏ចាត់ចែងទៅដោះលែងអ្នកដែលបារាំងចាប់យកទៅទាំងប៉ុន្មានមកវិញទាំងអស់ ។ លោក ប៉ុនច័ន្ទម៉ុល ត្រូវមានភារៈកិច្ចទៅគាស់យកសពលោកអាចារ្យហែមចៀវពីកោះត្រឡាចដើម្បីមកធ្វើបារាយ៍តបូជានៅមុខវត្ត ឧណ្ណាលោម ទៅតាមប្រពៃណីព្រះពុទ្ធសាសនា ។

គណៈរដ្ឋមន្ត្រីលោក សឺងង៉ុកថាន់ ធ្វើការមិនបានយូរប៉ុន្មាន,ជប៉ុនត្រូវចាញ់សង្គ្រាមដោយសារអនុភាពបរិមាណូរបស់កងទ័ព អាមេរិកាំង ។ ពេលនោះត្រូវកងទ័ពសម្ព័ន្ធមិត្ត (1)ចូលមកត្រួតពិនិត្យអាវុធជប៉ុននៅប្រទេសខ្មែរ ។ នៅពេលនោះលោកហ្សេណេរ៉ាលបារាំងឡឺក្លែរ (2)បានចាត់ការឱ្យគេអញ្ជើញលោក សឺងង៉ុកថាន់ មកជួបនៅទីស្នាក់ការកណ្ដាលក្រុងភ្នំពេញ ។ លុះពេលលោកមកជួប, គេក៏ចាប់លោកបញ្ជូនតាមទ្វារក្រោយនាំដាក់កប៉ាល់ហោះយកមកដាក់គុកនៅស្រុក

---

(1) កងទ័ពសម្ព័ន្ធមិត្តមាន ៥ប្រទេស : អាមេរិកាំង,កាណាដា,បារាំង,អង់គ្លេស,ចិន
(2) Général Leclerc

បារាំង ។ ពេលនោះបារាំងមានការកាចសាហាវខ្លាំងជាងមុនណាស់ ។ អ្នកណាគាំទ្រលោក សឺងង៉ុកថាន់ ទាំងប៉ុន្មានត្រូវបានរងគ្រោះមួយសារទៀត គឺបារាំងដើរប្រមូលចាប់យកទាំងអស់ ។ អ្នកជាប់ទោសពីមុនដែលបានរួចខ្លួនមកហើយក្ដីក៏ត្រូវគេចាប់ដាក់គុកវិញទាំងអស់ ។ អ្នកខ្លះដឹងខ្លួនទាន់ក៏រត់គេចទៅ ។ លោកប៉ុនច័ន្ទម៉ុល រត់គេចចេញទៅស្រុក ស្វាយ-ដូនកែវ,ខេត្តបាត់ដំបងដែលកាលណោះស្ថិតនៅក្នុងកណ្ដាប់ដៃនៃប្រទេសថៃ ។ ចំណែកលោក*សុវណ្ណហុក* ជាក្មួយ លោកសឺងង៉ុកថាន់ដែលត្រូវជាកូនលោកគ្រូពេទ្យហួត,ត្រូវគេចាប់បាន ។ គេយកលោកទៅវាយសម្លាប់នៅក្នុងគុក រួចហើយគេយកខ្មោចមកចងព្យួរនៅតាមមាត់បង្អួចដើម្បីបង្ហាញថា លោកចង-កសម្លាប់ខ្លួនឯង ។ គឺនៅពេលដែលបារាំងត្រឡប់មកលើកទី២នេះហើយដែលមានខ្មែរខ្លះបង្កើតបានជា «ក្រុមខ្មែរឥស្សរៈ»។ អ្នកបង្កើតក្រុមនេះមាន *ទ្រង់ច័ន្ទរង្សី*,លោកស័ក្ដិ១ផឹង បង្ករទ័ព នៅខេត្តកំពង់ស្ពឺ ។ ប៉ែកខាងកើតភ្នំពេញ,ឈ្មោះអាចារ្យយី តាំងទ័ពនៅក្នុង ឃុំអារីយ៍ក្សត្រ ។ ប៉ែកខាងបាត់ដំបង, មានឈ្មោះ *ហ៊ុលវង្សអានុភាព*, លោក ប៉ុនច័ន្ទម៉ុល និងអាចារ្យប៊ុន ជាមេ ។ ប៉ែកខាងសៀមរាបមានឈ្មោះ*ដាបឈូនមូលពេជ្រ* ជាមេ ។

ពួកឥស្សរៈទាំងប៉ុន្មាននេះ បានរំខានទ័ពបារាំងជាច្រើនណាស់ដែរ ។

តែនៅក្នុងចំណោមពួកឥស្សរៈទាំងនោះ, មានមនុស្សម្នាក់ឈ្មោះ*ពុកឆាយ*ធ្វើការឱ្យឈ្មោះ *ធៀងវ៉ាន់ទ្រិញ* ជាយួនយៀក-

មិញ ។ យួននេះចូលមកញាក់ពុកឆាយឱ្យដើរទៅតាមគំនិតគេ។ ពុកឆាយជាមនុស្សល្ងង់ខ្លៅហើយកាចសាហាវណាស់អាងកាប់, អាងចាក់ ហើយជាអ្នកលេងល្បែងស៊ីសងផង ... ។

មានរឿងមួយ នៅក្នុងមណ្ឌលខ្ញុំ គឺ *ស្រុកល្វាឯម* ខេត្តកណ្តាល ។ កាលណោះមានមេខ្មែរឥស្សរៈម្នាក់ឈ្មោះ អាចារ្យយី ។ គាត់បានវាយតទល់ជាមួយនឹងពួកយៀកមិញហើយបានសម្លាប់យៀកមិញ អស់ចំនួន ៣៤ នាក់ក្នុងយប់នោះឯង ។ ខាងពួកឥស្សរៈ មានស្លាប់៧នាក់ ។ កន្លែងកើតហេតុ ហៅថា ភូមិ*ថាញ់ថេរ* ស្ថិតនៅចន្លោះ*ឃុំសារិកាកែវ* និងឃុំ *ពាមឧកញ៉ាអុង* ។ ពួកឥស្សរៈដុតផ្ទះយួនចាប់ពី*ឃុំស្វាយជ្រុំ* ទៅឃុំ *អារីយក្សត្រ-សារិកាកែវ-ពាមឧកញ៉ាអុង-កោះរាស្រ្ត-ថ្មគរ-ផ្លូវត្រី* ក្នុងឃុំទាំងនោះ ផ្ទះយួនមានប៉ុន្មាន ពួកឥស្សរៈដុតចោលទាំងអស់ ។ មូលហេតុឱ្យមានការទាស់គ្នាគឺថា មកពីពួកយៀកមិញបោកយកប្រាក់អំពីខ្មែរឥស្សរៈ ។ ដំបូងពួកយៀកមិញចូលមកសុំរួបរួមគ្នាវាយដេញបារាំងទាំងអស់គ្នា ។ តែពួក អាចារ្យយីមិនសូវមានអាវុធ,យួនក៏និយាយឱ្យអាចារ្យយីរកលុយឱ្យគេ, គេនឹងទៅទិញអាវុធពីទាហានបារាំងនៅព្រៃនគរយកមកឱ្យ ។ អាចារ្យយី ដើររៃប្រាក់ពីអ្នកស្រុកនៅពេលនោះបាន២០ម៉ឺនរៀល ច្រកពេញមួយបាវធំប៉ុងណែនប្រគល់ទៅឱ្យពួកយៀកមិញ ។លុះយួនទិញកាំភ្លើងបានមកហើយ, កាំភ្លើងថ្មីៗវាទុកហើយឱ្យអាចាស់ៗទៅអាចារ្យយី ។ អាចារ្យយីដឹងក៏ទៅសួរដេញដោលបណ្តាលឱ្យមានរឿងទាស់ទែងគ្នាឡើង ។ ពួកអាចារ្យយីក៏ចាប់កាំភ្លើងបានមុនបាញ់រះទៅលើពួកយួនស្លាប់អស់៣៤នាក់, ខាងអាចារ្យយីស្លាប់៧នាក់ ។ ពួកយួនឃើញហេតុការណ៍មិនស្រួលក៏នាំគ្នារត់ទៅកាន់ស្រុកវាវិញអស់ទៅ ។ល។

តមកប្រទេសខ្មែរ បានទទួលរបបគ្រប់គ្រង តាមរបៀប

ប្រជាធិបតេយ្យ,គេបានបង្កើតឱ្យមានការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងសមាជិករដ្ឋសភាជាតិ, មានរដ្ឋាភិបាលចេញពីរដ្ឋសភា ក៏បានតវ៉ាសូមដោះលែងយកខ្មែរជាប់ឃុំទាំងប៉ុន្មានដែលបារាំងចាប់យកទៅឱ្យបានរួចខ្លួនចេញមកវិញទាំងអស់, ឯ ចំណែកលោកសឺងង៉ុកថាញ់នៅជាប់នៅឯស្រុកបារាំងនៅឡើយ ។

កាលបារាំងយល់ព្រមឱ្យខ្មែរគ្រប់គ្រងប្រទេស តាមរបៀបមានរដ្ឋសភាមុនដំបូងខ្មែរទាំងអស់បង្កើតបានគណបក្សចំនួន ៤ គឺ :

- ទី១ គណៈបក្សប្រជាធិបតេយ្យមានរូបក្បាលដំរីជាសញ្ញាមាន *ទ្រង់ស៊ីសុវត្ថិយុត្តិវង្ស* និង *លោកអៀវកើស* ជាអ្នកដឹកនាំ ។
- ទី២ គណៈបក្សសេរីភាព មានទង់ជាតិរូបប្រាសាទជាសញ្ញាមាន *ទ្រង់នរិន្ទដេត* ជាអ្នកដឹកនាំ ។
- ទី៣ គណៈបក្សខេមរៈប៉ុណ្ណការមានរូបនាងគង្ហីងព្រះធរណីជាសញ្ញា, មានទ្រង់ *ស៊ីសុវត្ថិសិរីមតៈ* និង *លោកលន់នល់* ជាអ្នកដឹកនាំ ។
- ទី៤ គណៈបក្សប្រូក្រេស៊ីស មានរូបព្រួញជាសញ្ញា, មាន *ទ្រង់នរោត្តមម៉ុងតាណា* ជាអ្នកដឹកនាំ ។

ការតាំងរដ្ឋសភា, មុនដំបូងមាននិតិកាលតែមួយឆ្នាំសម្រាប់តែងច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ,រួចហើយត្រូវរំលាយទៅវិញបោះឆ្នោតសារជាថ្មីមានកំណត់និតិកាលចំនួន៤ឆ្នាំទើបអស់អាណត្តិ ។

តើមរណភាពរបស់ទ្រង់ យុត្តិវង្ស បណ្តាលមកពី រោគាពាធឬមកពីផែនការណ៍?

មុនពេលដែលរដ្ឋសភាបណ្តោះអាសន្នផុតអាណត្តិបីខែ គេបានទទួលសំបុត្រអនាមិកមួយច្បាប់ របស់អ្នកសិក្សាពីស្រុកបារាំងផ្ញើមកជូនរដ្ឋសភាជាតិដែលមានសេចក្តីថា ៖

-មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់បារាំងប្រចាំនៅប្រទេសខ្មែរបានសរសេរសំបុត្រមួយច្បាប់ផ្ញើទៅជូន« លោកធំ» នៃប្រទេសបារាំងថាសេចក្តីព្រាងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលបារាំងបានរៀបរៀងឱ្យខ្មែរប្រើនោះពុំបានសម្រេចទេ,ខ្មែរបដិសេធចោលទាំងស្រុង,ព្រោះនៅក្នុងចំណោមពួកសមាជិក *គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ* មានមនុស្សសំខាន់មួយរូប ដែលកិច្ចការអ្វីៗគេច្រើនជឿនិងទុកចិត្តលើមនុស្សនោះណាស់ ។ ក្រែងតែរកឧបាយកលកំចាត់មនុស្សនោះឱ្យចេញក្រៅពីសង្គមខ្មែរ ទើបកិច្ចការអ្វីៗអាចសម្រេចទៅបាន។

រឿងសំបុត្រអនាមិកនេះគឺលោក *អៀវ-កើស* ប្រធានរដ្ឋសភាមានប្រសាសន៍ប្រាប់ខ្ញុំ ។

មុនរដ្ឋសភាផុតអណត្តិបីខែ, បារាំងបានអញ្ជើញទ្រង់ *យុត្តិវង្ស* (1) ទៅជប់លៀងនៅសណ្ឋាគាររដ្ឋមួយ ចាប់ពីពេលយប់

(1) *ទ្រង់យុត្តិវង្សជាបុត្រព្រះអង្គអេងចំរើនវង្សនិងម្ចាស់ក្សត្រីយ៍ស៊ីសុវត្ថិយុត្តិផានប្រសូត្រនៅឆ្នាំ ១៩១៣។ ប្រឡងជាប់សញ្ញាប័ត្របណ្ឌិតរដ្ឋផ្នែកគណិតសាស្ត្រនៃមហាវិទ្យាល័យម៉ុងប៉េល្យេនៃប្រទេសបារាំង នៅឆ្នាំ១៩៤១.ក្នុងជន្មាយុ២៨វស្សា (Docteur d'Etat ès-sciences Mathématiques à montpellier France) ។ នៅខែឧសភាឆ្នាំ១៩៤៧.ទ្រង់បានកសាងគណបក្សមួយឈ្មោះ គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ជាមួយមិត្តភ័ក្តដែលមាន លោក អៀវកើស ជាដើម ។*

ទៅទល់ភ្លឺ ។ លុះព្រឹកឡើងទ្រង់ យុត្តិវង្ស ពុំបានទៅកាន់ទីស្នាក់ការការិយាល័យទេ ព្រោះក្នុងថ្ងៃនោះលោកឈឺ ។ លោកយាងទៅ ព្យាបាលព្រះអង្គនៅមន្ទីរពេទ្យ *ព្រះកេតុមាលា* ។ លោកឱ្យគេព្យាបាលនៅមន្ទីរពេទ្យបានតែ៩ថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ ក៏បានទទួលអនិច្ចកម្មទៅ ។ មតិពីរផ្សេងបានកើតឡើង ៖

-មួយ ថាលោកសុគត ដោយរោគាពាធ ព្រោះលោកមានជម្ងឺស្ងួតពួករបេង ជាយូរយារមកហើយ ។

-មតិមួយទៀតថា លោកសុគតនេះគឺនៅក្នុងផែនការណ៍របស់គេទេ ព្រោះតាមធម្មតា បើស្លាប់និងជម្ងឺស្ងួតគឺមិនមែនឈឺតែ៩ថ្ងៃហើយស្លាប់នោះទេ។ តាមដែលគេធ្លាប់ចំណាំមក,មុននឹងស្លាប់ត្រូវប្រើពេលជាច្រើនខែឬជាច្រើនឆ្នាំផងទើបស្លាប់ ។ តែនេះគ្រាន់នៅពេទ្យតែ៩ថ្ងៃក៏សុគតយ៉ាងនេះ, មិនគួរសោះ ។

ដល់និតិកាលទី២មានកំណត់៤ឆ្នាំ ៖

តមកលោក អៀវ-កើស អ្នកដឹកនាំគណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ ត្រូវមានការជ្រើសតាំងសមាជិករដ្ឋសភាជាស្ថាពរសម្រាប់អនុវត្តច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញតទៅ ដែលមានអាយុសភា៤ឆ្នាំ ទើបផុតអាណត្តិ ។ និតិកាលនេះគេរៀបចំមណ្ឌលថែមទៅជា ៨-៩ មណ្ឌល ដែលមានគណបក្ស៤ចេញមកបង្ហាញឱ្យរាស្ត្រជ្រើសតាំង គឺ ៖

-គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ

-គណបក្សសេរីភាព

-គណបក្សខេមរៈប៉ុណ្ណការ និង

-គណបក្សប្រូក្រេស៊ីស្ត៍ (Progressiste) ។

ផលនៃការបោះឆ្នោតលើកនោះគឺ ៖

-គណបក្សប្រជាធិបតេយ្យ បាន ៥៤ កៅអី

-គណបក្សសេរីភាព បាន ២៨ កៅអី

-គណបក្សខេមរៈប៉ុណ្ណការ បាន ២ កៅអី

-គណបក្សប្រូក្រេះស៊ីស្ត៍ បាន ០ កៅអី

គ្រានោះលោក អៀវ-កើស ធ្វើជាប្រធានរដ្ឋសភា. លោក *ឈាន-វ៉ម* ជានាយករដ្ឋមន្ត្រី ។ គណរដ្ឋមន្ត្រីនៃលោក ឈាន-វ៉ម ប្រតិបត្តិការមិនបានយូរប៉ុន្មានទេ ។ បន្តិចក្រោយមក លោក ឈាន-វ៉ម ក៏លាឈប់ពីដំណែង ។ ការលាឈប់ពីដំណែងនេះ, តាមដែលខ្ញុំដឹង គឺមកពីមានការមិនចុះសម្រុងគ្នារវាងសមាជិកនៃគណបក្ស ក្នុងការដែលលោក ឈាន-វ៉ម សូមដកអភ័យឯកសិទ្ធិពីដំណាងរាស្ត្រពុករលួយខ្លះជូនទៅតុលាការឱ្យជំនុំជំរះ ពីបទកែបន្ទំ យកឈ្មោះរាស្ត្រ ទៅសុំបើកយកអំបោះលក់ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួន ។ មានដំណាងរាស្ត្រខ្លះទៀតមានការអាក់អន់ចិត្តដោយគេពុំបានបញ្ចូលខ្លួនទៅក្នុងគណរដ្ឋមន្ត្រីនេះ ។ម្ល៉ោះហើយចេះតែមានការរកាំរកូសក្នុងរដ្ឋសភា ។ ដោយយល់ហេតុនេះទើបលោក ឈាន-វ៉ម បានសម្រេចចិត្តសូមលាលែងចេញពីគណរដ្ឋមន្ត្រីរបស់លោកទាំងអស់ ។

តមក សភាចាត់តាំងឯកឧត្តម *ប៉ែន-នុត* ឱ្យជ្រើសរើសគណរដ្ឋមន្ត្រីសារជាថ្មី ។ រដ្ឋាភិបាល ឯកឧត្តមប៉ែន-នុតមានការពិបាកយ៉ាងខ្លាំង ព្រោះក្នុងការជ្រើសរើសរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួង

យុត្តិធម៌ (តុលាការ)មានបេក្ខជនពីររូបគឺឯកឧត្តម *មាស-សាឯម* និង ឯកឧត្តម *យ៉ែម-សំបូរ* ។ ដោយសភាមិនពេញចិត្តនិងលោក យ៉ែម-សំបូរ, គេក៏ជ្រើសរើសលោក មាស-សាឯមជារដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ ដែលធ្វើឱ្យលោក យ៉ែម-សំបូរ មានការអាក់អន់ចិត្តយ៉ាងខ្លាំង ព្រោះក្នុងការជ្រើសរើសគណរដ្ឋមន្ត្រីទាំងពីរលើកនេះ លោកពុំដែលបានចូលនិងគេសោះក៏កើតមានការមិនសប្បាយចិត្ត ។ រដ្ឋាភិបាល លោក ប៉ែន-នុត ប្រតិបត្តិការមិនបានយូរប៉ុន្មាន ត្រូវសភាទំលាក់ចេញទៀត ដោយសាររឿង រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងហិរញ្ញវត្ថុ *មៀច-គន្ធ* បានយល់ព្រមឱ្យមេសៃវៀនឈ្មោះ *គី-ហេង* បិទទន្លេកំពង់ឆ្នាំងមួយចំហៀងត្រង់ម្តុំ *ភូមិខ្លាគ្រហឹម* ធ្វើឱ្យត្រីងាប់អណ្តែតពាសពេញទន្លេកំពង់ឆ្នាំង ចុះមកដល់ក្រុងភ្នំពេញ ។ លុះរដ្ឋាភិបាល ប៉ែន-នុត ធ្លាក់ហើយ,គេឃើញ លោកយ៉ែម-សំបូរ ចេញចូលគាល់ព្រះមហាក្សត្រិយានី ជាញឹកញាប់ ... ។

ពេលនោះក៏លេចឮពាក្យចចាមអារ៉ាមដ៏អកុសលចេញមកថា លោកអៀវ-កើស ចង់បំបាត់របប *រាជានិយម* ដើម្បីធ្វើជា *សាធារណរដ្ឋ* វិញ ។ (ត្រង់នេះអ្នកនិពន្ធខ្ញុំ សូមបញ្ជាក់ថា លោកអៀវ-កើស ដែលខ្ញុំស្គាល់ច្បាស់ ហើយដែលមានការស្និតស្នាលធ្លាប់ធ្វើការយ៉ាងជិតស្និតជាមួយគ្នា, គ្មានគំនិតបែបនេះទេ ។លោកអៀវ-កើស មានចិត្តស្មោះត្រង់និងព្រះមហាក្សត្ររបស់ខ្លួន ។ រីឯសមាជិកសភាទាំងប៉ុន្មានមានការគោរពជឿទុកចិត្តលើលោកស្មើរតែទាំងអស់គ្នាក្នុងសភាទាំងមូលទៀត)។

តាមការសន្និដ្ឋានរបស់អ្នកនិពន្ធខ្ញុំ គឺថា ប្រហែលជាមាន